

Motion till riksdagen 2019/20:1612

av **Linda Ylivainio och Peter Helander (båda C)**

Nationellt meänkieli-centrum till Övertorneå

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att inrätta ett nationellt språkcentrum för meänkieli i Övertorneå och att se över ett ökat stöd till minoritetsorganisationer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge minoriteter möjlighet att informera om sig själva och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Inrättande av nationellt meänkieli-centrum i Övertorneå

Att bevara minoritetsspråken är en kamp mot klockan. Språkbytesprocessen som innebär att språket successivt förlorar funktioner, talare och uttryckssätt, kan bara brytas genom en aktiv revitalisering med bl a en språkbevarande miljö och konkreta verktyg.

Sverige har i snart 20 år haft en särskild och samlad politik för att stärka de nationella minoriteterna och stödja de nationella minoritetsspråken. Minoritetspolitiken inrättades som eget politikområde i samband med att Sverige 2000 ratificerade ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter (ramkonventionen) och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (språkstadgan). Det finns sedan länge minoritetsgrupper

som bidragit till det gemensamma kulturarvet i Sverige och i de flesta andra länder i Europa. För att värna minoriteterna och säkerställa efterlevnaden av deras rättigheter har internationella mellanstatliga organisationer som FN och Europarådet arbetat med minoritetsfrågor sedan 1950-talet. Syftet är att säkra fred och att värna minoritetsspråk och minoritetskulturer som annars riskerar att gå förlorade. Processen med nationella minoriteters rättigheter inom Europarådet tog fart under 1980-talet när organisationens arbete med konventioner på området påbörjades.

Ett mål för minoritetspolitiken beslutades av riksdagen i samband med att ett samlat politikområde inrättades 2000. Detta är att ge skydd för de nationella minoriteterna och att stärka deras möjlighet till inflytande, samt att stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Det övergripande målet bröts genom reformen 2010 ner i tre delområden: diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet (prop. 2008/09:158 s. 45–46).

Sveriges internationella åtaganden om de nationella minoriteternas rättigheter bedöms av regeringen i den senaste propositionen¹ inte i tillräcklig grad ha omvandlats till praktiska resultat i vardagen och i vissa fall inte heller på ett korrekt sätt införlivats i svensk rätt. Det är därför angeläget att fortsätta arbetet med att säkerställa att de nationella minoriteternas rättigheter, som är en del av det internationella ramverket till skydd för de mänskliga rättigheterna, efterlevs i praktiken. I detta arbete krävs, som regeringen anförde, systematik, långsiktighet och uthållighet. De nationella minoriteternas egenmakt (verktyg och förutsättningar att forma sin egen framtid) har sedan minoritetspolitiken introducerades, varit ett avgörande fundament som politikområdet i sin helhet vilat på. Det är viktigt att detta fundament också tar sig uttryck i det konkreta genomförandet av politiken.

Ett led i att stärka den tornedalska minoritetens ställning och stödja de meänkieli-talande vore att inrätta ett meänkieli-centrum. I maj 2017 lämnade Europarådets ministerkommitté ett antal rekommendationer inom ramen för den sjätte granskningen av Sveriges efterlevnad av språkstadgan (CM/RecChL[2017]1). Bland de rekommendationer som lämnades var en att överväga att utvidga användningen av språkcentrum till övriga nationella minoritetsspråk, i linje med de samiska

¹ Prop 2017/18:199 En stärkt minoritetspolitik s.22

språkcentrumens metodik. För att ta vara på och utreda lämpligheten i denna rekommendation föreslår jag därför att ett språkcentrum i meänkieli inrättas i Övertorneå. Om pilotverksamheten med språkcentrum i meänkieli i Övertorneå, i linje med de samiska språkcentrumens metodik, visar sig vara ändamålsenlig, kan användningen av språkcentrum utvidgas till övriga nationella minoritetsspråk. Lokaliseringen till Övertorneå förordas av flera skäl. Att ett språkcentrum ska lokaliseras till det område där minoritetsspråket används är en given utgångspunkt. Övertorneå ligger centralt i Tornedalen, som är traditionellt språkområde för meänkieli, även om många meänkielitalande i dag bor i olika delar av Sverige. Övertorneå kommun ingår i förvaltningsområdet för meänkieli och har ett starkt önskemål om att medverka till en centrumbildning för utveckling av meänkieli i kommunen. I Övertorneå tätort har Sveriges radio och Sveriges television gemensamma lokaler, där berörda medarbetare hos respektive företag, producerar program och inslag om tornedalingar och meänkieli på svenska och meänkieli. I Övertorneå tätort finns även Nordkalottens kultur- och forskningscentrum (NKFC) som hyser litteratursamlingar och digitalt material av relevans för studiet av Tornedalen och meänkieli. NKFC är belägen intill Tornedalens folkhögskola som dels varit historiskt intressant för försvenskningen av meänkielitalande, dels för närvarande bedriver verksamhet som sprider kunskap om den lokala kulturen och språket meänkieli. Det finns således en infrastruktur, en kritisk massa och en jordmån i Övertorneå, som gör orten naturlig för en lokalisering av ett språkcentrum i meänkieli. För närvarande bereds inom regeringskansliet den rapport som Institutet för språk och folkminnen (Isof) lämnade till regeringen den 1 februari 2019 som föreslog inrättande av ett språkcentrum till Övertorneå och Kiruna. Även Kungliga bibliotekets förslag till stärkta bibliotek för urfolk och nationella minoriteter med innebörden att det nationella resursbiblioteket för meänkieli förläggs till Övertorneå bereds för närvarande inom regeringskansliet. Det är mycket angeläget att regeringen återkommer med förslag till språkcentrum för meänkieli och resursbibliotek för meänkieli i Övertorneå.

De nationella minoriteternas möjligheter att informera

Ett annat led i att stärka de nationella minoriteterna och deras egenmakt är att anförtro uppgiften att informera om sin minoritet och sitt minoritetsspråk till företrädare för respektive minoritet.

Länsstyrelsen i Stockholms län är tillsammans med Sametinget ansvariga för att samordna och följa upp hur Sveriges minoritetspolitik genomförs i landets kommuner. Sametinget ansvarar för samerna och Länsstyrelsen i Stockholms län ansvarar för judarna, romerna, sverigefinnarna och tornedalingarna. Länsstyrelsen och Sametinget gör årligen en samlad bedömning av hur lagen efterlevs och rapporterar detta till regeringen. Myndigheternas uppdrag avser hela landet. Detta innebär till exempel att Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholms län genomför informations- och utbildningsinsatser samt ger stöd till kommuner och andra myndigheter. I uppdraget ingår att fördela statsbidrag till kommuner, landsting/regioner och till nationella minoritetsorganisationer.

2010 byggde Sametinget, på uppdrag av regeringen, en webbplats om de nationella minoriteterna och om den nya minoritetsspråkreformen som trädde i kraft 1 januari 2010. Sametinget är ansvarig för minoritet.se. Minoritet.se sprider kunskap om urfolket samerna och Sveriges nationella minoriteter, judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar. Sametinget ansvarar för minoritet.se och i arbetet med webbplatsen involveras samerna och de nationella minoriteterna. Genom aktuella reportage om och med urfolket samerna och de nationella minoriteterna kan besökare lära sig mer om deras kultur, språk och vardag. På webbplatsen finns också information om Sveriges minoritetsåtaganden, aktuell lagstiftning och myndighetsinformation från Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholms län.

Det långsiktiga målet och ett naturligt nästa steg i arbetet med att stärka minoriteterna är att varje minoritet får bära informationsuppdraget för sin minoritet. Regeringen borde därför i ett beslut om inrättande av ett språkcentrum för meänkieli också överföra uppgiften att informera om den nationella minoriteten tornedalingar från Sametinget till ett sådant språkcentrum.

Ökat stöd till minoritetsorganisationerna

Minoritetspolitiken ska genomföras tillsammans med de nationella minoriteterna, inte av andra för minoriteterna. Det är därför delaktighet och inflytande är ett av politikområdets tre delområden. Civilsamhällets betydelse för att vårda, värna och utveckla de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken kan knappast nog understrykas. Hade det inte varit för vissa ideella organisationer, t ex Svenska Tornedalingars Riksförbunds – Torniolaaksolaiset (STR-T) arbete med meänkieli, är

frågan om vissa av de nationella minoritetsspråken ens överlevt till dags dato. Vidare kan frågan ställas om revitaliseringsarbetet kommit igång i tid och haft den kraft det har, utan dessa organisationer. Att de idéburna organisationerna därför har ekonomiska och andra förutsättningar att bedriva en bra verksamhet är därför av stor vikt för att minoritetspolitiken ska kunna genomföras i praktiken.

Linda Ylivainio (C)

Peter Helander (C)